

Cəmiyyətin həyatında qadınların bərabər hüquqluluğu

Qadın Hüquqları Haqqında Beynəlxalq Konvensiyasının 15-ci maddəsində göstərilir:

1. İştirakçı dövlətlər qadınların qanun qarşısında kişilərlə bərabərliyini etiraf edirlər.

2. İştirakçı dövlətlər qadınlara kişilərlə eyni mülki hüquq səlahiyyəti və onu gerçəkləşdirmək üçün eyni imkanlar verirlər. Onlar, o cümlədən, qadınlara müqavilə bağlamaqla və əmlakı idarə etməkdə, həmçinin onlara məhkəmə və tribunal təhqiqatının bütün mərhələlərində bərabər münasibət təmin edirlər.

3. İştirakçı dövlətlər razılaşırlar ki, hüquqi nəticələri qadınların hüquq səlahiyyətinin məhdudlaşdırılmasına səbəb olan bütün müqavilələr və hər cür digər xüsusi sənədlər etibarlı sayılır.

4. İştirakçı dövlətlər şəxslərin yerdəyişməsinə yaşamaq və daimi yaşayış yerini azad surətdə seçməsinə dair qanunvericiliyə münasibətdə kişilərə və qadınlara eyni hüquqları verirlər.

Azərbaycan Respublikasında reallaşdırılan bir sıra dövlət proqramlarında qadınların problemlərinin həllini nəzərdə tutan gender komponenti daxil edilmişdir. Biz bu gün fəxrə deyə bilərik ki, gender-büdcələşmə sisteminin yaradılmasında böyük uğur qazanmışıq. Gender bərabərliyinin qorunması və qadınların imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə dövlət hər il büdcəsindən vəsait ayırır. Digər misal kimi, yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf proqramınınin tərkibində gender komponentininin tam həcmli nəzərdə tutulduğunu göstərə bilərik. Proqramda qadınların məşğulluğu, həmçinin, qadın sahibkarlığının inkişafı, kiçik müəssisələrin inkişafında gender bərabərliyinin nəzərdə tutulması faktorlarını diqqət mərkəzində saxlayır.

2006-2015-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyasında qadınların iqtisadi sektorda işinin stimullaşdırılması, müəssisələrin inkişafı prosesində gender bərabərliyinin təmin edilməsi və s. də daxil olmaqla, qadınların işlə təmin edilmələri üzrə kompleks tədbirlər həyata keçirilməkdədir. Məşğulluq Strategiyasında ayrıca bölmədə ailə işi uzlaşdırmaq məqsədilə qadınlar üçün azad iş növlərindən bundan sonra geniş istifadə nəzərdə tutulmuşdur.

Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, qadınlarımızın potensialının tam şəkildə reallaşdırılması prosesini daim fəal surətdə dəstəkləyən ölkəmizin Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, millət vəkili, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva qadın məşğulluğunun inkişafı məsələlərinə də böyük diqqət yetirir bu sahədə

ictimai təşəbbüslərin daha da genişləndirilməsi istiqamətində bütün cəmiyyəti səfərbər edir.

Statistika nəzər salsaq, görərik ki, ölkəmizdə iqtisadi fəal əhəlinin 4331800 nəfər təşkil edirsə, onun 2130 nəfəri qadınlardır. Hazırda ölkə iqtisadiyyatının, demək olar ki, bütün sahələrində qadınlar çalışırlar və onların məşğul əhəlinin ümumi sayında 2003-cü ildəki 47 faizi 49,5 faizədək artmışdır. Əmək qabiliyyətli qadınların 69,2 faizi özəl sektorlarda, 30,8 faizi isə dövlət sektorlarında çalışır. Özəl sektorda çalışan qadınların yalnız 3 faizinin öz şəxsi biznesi var. Sosial sahələr üzrə idarəetmə strukturlarında çalışan qadınlar 33 faiz təşkil edir. Bizneslə məşğul olan qadınlar, əsasən, kiçik müəssisələrdə fəaliyyət göstərirlər və qadınların çox az hissəsi orta böyük müəssisələrdə çalışırlar.

Hicran Hüseynovanın qeyd etdiyi kimi, dünyada iqtisadi və sosial-siyasi vəziyyətin dəyişməsi əhəlinin məşğulluğu sahəsində də dəyişikliklər yaradıb. Buraya əmək bazarının müxtəlif seqmentlərə bölünməsinə, qeyri-formal sektorun iqtisadiyyata təsirinin artmasını və kiçik biznesin sürətli inkişafını aid etmək olar. Beləliklə, qadınların iqtisadiyyat sektorunda fəal iştirakı problemi ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətinin adekvat qiymələndirilməsi ilə sıx əlaqəlidir. Bizim əsas məqsədimiz, qadınların əmək hüquqlarının təmin olunmasına nəzər etmək, onlara bütün sosial qarantiyalardan hərtərəfli faydalanmağa imkan yaratmaqdır.

Konkret Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinə gəldikdə isə, respublikamızda qadınların ölkənin iqtisadi həyatında iştirakını, əmək-hüquqlarının qorunmasını, qadın sahibkarlığının inkişafı daim dəstəklənir. Müasir dövrdə bütün dünyada qadınların iqtisadi sahədə fəaliyyətinin genişlənməsi müşahidə olunur. Əlbəttə, biz də qadınları bu sahələrdə uğurlu və aparıcı iştirakçı kimi görmək istərdik.

Bu proseslərin fonunda səmərəli və təsirli tənzimlənmə mexanizmlərinin axtarılmasınınin əhəmiyyəti var, bu gün biz, məhz belə imkanların araşdırılmasını alqışlayırıq. Bu məqsədlə, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi UNNSR-ın Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı və ayrıca Beynəlxalq Əmək Təşkilatı ilə birlikdə imkansız ailələrdən olan qadınların məşğulluğunun artırılması üçün müxtəlif sahələrdə kurslarını təşkil edib. Bu kurslarda qadınlarla ixtisasartırma təlimləri keçirilərək yeni peşələrə yiyələnirlər. Ölkədə sahibkarlığın inkişafının sürətləndirilməsi, biznesə başlama proseduralarının sadələşdirilməsi üçün Prezidentin Sərəncamı əsasında "bir pəncərə" sistemi yaradılmışdır. Bu, bütün

sahibkarlar üçün çox əlverişli şərait yaradır və tez bir zamanda biznes fəaliyyətinə başlamağı təmin edir.

Həyata keçirilən iqtisadi siyasətin nəticəsi olaraq, Azərbaycan stabil inkişaf yolundadır. Ölkəmizdə yeni iqtisadi münasibətlərə keçidlə əlaqədar əhəlinin sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsində baş vermiş köklü dəyişikliklər son illər qadınların bu prosesdəki rolunun aktivləşdirilməsinə gətirib çıxarmışdır. Qadınların iqtisadi fəaliyyətə cəlb edilməsi yolu ilə onların işgüzar və intellektual potensialından səmərəli istifadə edilməsi, əhəlinin məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsi və sahibkarlığın inkişafı kimi prioritet məqsədlərin reallaşması baxımından əhəmiyyətliyədir.

Ümumiyyətlə, cəmiyyətin tərəqqisi, dövlətin iqtisadi bazasının möhkəmləndirilməsi üçün kiçik və orta biznesin inkişafı zəruridir. Əlbəttə, biz qadınları böyük biznesdə də görmək istərdik. Lakin təəssüf ki, dünyada belə nümunələr azdır. Bütövlükdə, Azərbaycanda qadınların iqtisadi sahədə hərtərəfli inkişafı dövlət tərəfindən fəal surətdə dəstəklənir.

Qadınlara münasibət, gender mədəniyyəti demokratiyanın inkişafı ilə bağlı olduğu kimi, demokratiyanın inkişafı da gender mədəniyyəti ilə bağlıdır. Cəmiyyət həyatının bütün sahələrində bu balans qorumağa nail olmaq lazımdır. Azərbaycanda uğurla aparılan dövlət-qadın siyasətinin təməlinə də, məhz bu prinsiplər dayanır.

Konvensiyanın 251-ci maddəsində göstərilir: "Bu maddə yaş 18-dən az olan işçilərin müəyyən edilmiş normalardan artıq ağır əşyaların qaldırılması və bir yerdən başqa yerə daşınması işlərinə cəlb edilməsini qadağan edir.

16 yaşından 18 yaşınadək olan qadınlar tərəfindən ümumi çəkisi 10 kiloqramdan çox olan əşyaların əl ilə qaldırılaraq başqa yerə daşınması, habelə ümumi çəkisi 5 kiloqramdan çox olan əşyanın bir metr yarımdan artıq hündürlüyə qaldırılması qadağandır.

16 yaşınadək qızlar, aşağıdakı şərtlər mövcud olduqda, əşyaların qaldırılması və daşınması işlərinə cəlb oluna bilər:

- öz razılığı ilə;

- qaldırılmalı və daşınmalı əşyaların yuxarı həddi bu maddənin 2-ci hissəsində nəzərdə tutulan normaların, müvafiq olaraq, 1/3-i həddindən çox olmamalıdır;

- yük qaldırma və daşınma işləri bütün iş günü ərzində müntəzəm olmamalıdır.

Bu maddə işgötürənlərin üzərinə vəzifə qoyur ki, təşkilatı-hüquqi formasından asılı olmayaraq, kənd təsərrüfatı təyinatlı müəssisələrdə qadınların eməyindən yalnız Əmək Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə müəyyən edilmiş normalar dairəsində istifadə edil-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDİF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

sin".

Azərbaycanda qadınların həm də siyasi və ictimai qərar qəbul etmə səviyyəsində, iqtisadi sferada iştirak nəzərəcərpacaq dərəcədə artmışdır. Təbii ki, bu görülən işlərin nəticəsində mümkün olmuşdur. Bu gün Azərbaycan hökuməti qadınların iqtisadi sferada öz potensiallarının artırılması üçün müxtəlif həvəsləndirici və təşviqedic tədbirlər görür. Qadınların biznes sahələrini yaratması üçün dövlət tərəfindən güzəştli kreditlərin verilməsi, müxtəlif vakansiyalara qadınların cəlb olunması kimi tədbirlər bunlardan, sadəcə, bir neçəsidir.

Bir məsələni də, xüsusilə qeyd etmək yerinə düşər. Bildiyimiz kimi, Azərbaycan tarixində xalqının, dövlətinin taleyində müstəsna rol oynamış, öz qərarları və atdıqları addımlarla xalqımızın gələcəyinə işıq tutmuş görkəmli qadınlarımız olmuşdur. Azərbaycan xanımları bütün dövrlərdə öz istedadı, zəkası, ağılı və iradəsi ilə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub-saxlanılması və yaşadılmasında müstəsna xidmətlər göstərmişdir. Tariximizin və mədəniyyətimizin bir çox parlaq səhifələri də, məhz Azərbaycan qadınının adı ilə bağlıdır. Çox sevindirici haldır ki, bu gün də bütün fəaliyyətini xalqımızın, dövlətimizin daha da inkişafına həsr edən belə işgüzar, cəsarətli və vətənpərvər xanımları vardır. Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESCO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin üzvü Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyəti həm də hər bir azərbaycanlı qadın üçün fəxr, qürur mənbəyidir. Onun milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, xalqımızın zəngin irsinin təbliği, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, gənc nəslin sağlam mühitdə böyüməsi və tərbiyə olunması, səhiyyənin, təhsilimizin, mədəniyyətimizin inkişafı sahəsində əvəzsiz xidmətləri yüksək ali ideallara və yalnız milli maraqlarımıza söykənir. Bu gün hər bir Azərbaycan qadını öz fəaliyyətində Mehriban xanım Əliyevanın cəsarətli addımlarını və yorulmaz fəaliyyətini örnək sayır.

Beləliklə, bu gün iqtisadi qüdrətli, geostrateji çəkisi ilə Cənubi Qafqaz regionunun ən güclü dövləti olan Azərbaycan Respublikası insan hüquq və azadlıqlarının mühüm tərkib hissəsi olan qadın hüquqlarının qorunması, düzgün gender siyasətinin həyata keçirilməsi baxımından da örnək təşkil edir. Ölkəmizdə, cinsindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşımızın cəmiyyətin həyatında fəal iştirakına yaradılan əlverişli şərait, nəticə etibarilə, həm də dövlətimizin inkişafına müsbət təsir göstərməkdədir.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru